

INVESTIGAREA ODONTOLOGICĂ JUDICIARĂ

Dr. Petruș CIOBANU

Abstract

Teeth marks belong to the category of marks providing a reliable identification base both in criminal investigation and forensic terms, due to features related to the shape, layout and particularities of each tooth, especially after the age of 25, when all teeth are formed.

Keywords: *dynamic marks; forensic odontology; identification of persons; dental examinations.*

Urmele de dinți fac parte din categoria acelor urme care oferă o bază sigură de identificare atât sub raport criminalistic, cât și medico-legal, datorită unor caracteristici ale formei, dispunerii și particularităților prezentate de fiecare dinte, îndeosebi după vârsta de 25 ani, când întreaga dantură este formată¹.

Astfel, lățimea dinților, poziția și distanța dintre ei, uzurile, eventualele lipsuri, diverse afecțiuni (carii), tratamente și lucrări stomatologice oferă suficiente elemente de identificare a persoanelor².

Cercetările sistematice întreprinse, mai ales în ultimii 40 de ani, pentru stabilirea de metode și mijloace științifice de identificare a persoanelor, fie în cazul săvârșirii unei infracțiuni, fie în ipoteza stabilirii identității victimelor unor accidente, catastrofe, în general a cadavrelor necunoscute, au condus la conturarea unui domeniu distinct interdisciplinar, denumit *odontologia judiciară*.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, odontologia judiciară are rolul de a studia dinții și urmele acestora, astfel încât expertizele stomatologice să servească la stabilirea adevărului în procesul judiciar.

Deși acest domeniu de graniță este, în mod firesc, circumscris medicinei judiciare, el conține numeroase elemente de criminalistică.

¹ M. Minovici, *Manual tehnic de medicină legală*, București, 1904, vol. II, p. 1055.

² C. Suci, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 258.

Urmele de dinți, așa cum se descoperă ele pe corpul persoanelor, pe alimente sau diverse obiecte, se prezintă sub formă statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime. În privința posibilităților de identificare, a valorii lor probante, urmele statice sunt considerate mai valoroase datorită redării unui număr mai mare de caracteristici. În „cazul Râmăru”, urmele de dinți descoperite pe corpul victimelor, alături de modul de operare, au constituit un indiciu prețios de stabilire a faptului că omorurile erau săvârșite de același autor, servind inclusiv la alcătuirea portretului robot.

Urmele dinamice, formate în timpul mușcăturii, care a determinat desprinderea unei bucăți din obiectul mușcat, servesc la identificarea persoanelor, îndeosebi a celor tinere. La tineri se au în vedere caracteristicile de relief ale dinților. Până la aproximativ 20-25 de ani, dinții prezintă un microrelief caracteristic, sub forma unor neregularități sau striții longitudinale, specifice fiecărei persoane, care permit identificări certe. Firește că este posibilă, fără dubiu, și identificarea persoanelor adulte, după celelalte caracteristici prezentate de forma și dispunerea fiecărui dinte.

1.Cercetarea la fața locului a urmelor de dinți

La locul faptei, urmele de dinți se întâlnesc pe diverse alimente sau fructe cu o consistență și un grad de plasticitate adecvat (margarină, unt, brânză topită, ciocolată, mere).

De asemenea, urmele dinților se întâlnesc pe corpul victimei și, în anumite cazuri, pe corpul agresorului. În practică au fost descoperite numai urme ale dinților din față, până în prezent nefiind semnalat vreun caz în care urma să fie formată de întreaga dantură.

Nu se exclude posibilitatea găsirii unor urme de dinți pe obiecte dintre cele mai diverse, unele dintre ele aparent inapte pentru primirea lor. Astfel, în cazul unui furt, autorul a fost identificat după o urmă de dinți descoperită pe capacul metalic cu care era capsulată o sticlă, acesta desfăcându-l cu dinții.

Fixarea urmelor de dinți se face, în mod obișnuit, prin consemnarea în procesul-verbal și prin fotografiere, insistându-se nu numai asupra detaliilor, dar și asupra poziției corpurilor purtătoare de urme față de celelalte obiecte principale.

O atenție particulară va fi acordată ridicării și transportării obiectelor purtătoare de urme. Dată fiind natura materialelor în care se formează această categorie de urme – le avem în vedere mai ales pe cele formate în alimente –, este necesară o conservare adecvată pentru a se preveni alterarea și deformarea acestora. De exemplu, alimente de tipul untului sau ciocolatei se transportă și se păstrează la o temperatură scăzută, iar fructele se introduc într-o soluție de formol sau sunt împachetate într-o hârtie îmbibată cu această soluție.

Precauțiile luate la ambalarea obiectelor sau alimentelor purtătoare de urme de dinți trebuie să vizeze nu numai integritatea acestora, ci și protejarea altor categorii de urme care, așa cum se va vedea mai jos, pot fi descoperite cu prilejul expertizei odontologice.

2. Expertiza odontologică

Expertiza urmelor de dinți sau expertiza odontologică poate oferi organului judiciar răspunsuri la întrebări privind natura umană sau animală a urmei, sexul, vârsta și tipul antropologic al persoanei, mecanismul de formare și caracteristicile dinților reflectate de urmă. De asemenea, dacă expertului i se pun la dispoziție și modele de comparație, acesta poate stabili identitatea sau neidentitatea persoanei.

Considerăm important să subliniem, și acest lucru nu trebuie neglijat de către organul judiciar care dispune expertiza, că cercetarea obiectului purtător de urme nu se rezumă în exclusivitate la urmele de dinți, ci și la alte categorii de urme. De pildă, investigarea complexă, criminalistică și odontologică a unui măr sau a altui fruct mușcat (pară, banană) parcurge următoarele etape³:

- *fotografierea* în vederea ilustrării modului de mușcătură și a fixării detaliilor caracteristice;

- *prelevarea* și cercetarea eventualelor *urme de salivă* sau ale altor produse biologice;

- *descoperirea și revelarea urmelor de mâini*, numai în final ajungându-se la examinarea odontologică propriu-zisă.

Examinarea complexă privește, în mod firesc, numai obiectele apte să păstreze mai multe categorii de urme. Revelarea și prelevarea urmelor se vor face într-o anumită succesiune și cu folosirea de metode nedistructive pentru categoriile de urme cărora nu le sunt destinate.

Modelele de comparație sunt obținute cu materiale dentare obișnuite (ghips dentar, ceară dentară, materiale plastice etc.), iar pentru mulajele executate pe obiectele purtătoare de urme se poate folosi și latexul sau diverși polimeri.

Ridicarea prin mulaj a urmelor de pe fructe sau alimente mai puțin consistente, ușor deformabile, impune întărirea suprafeței prin pulverizarea de collodium sau șerlac.

Anumite particularități sunt specifice examinării urmelor de dinți lăsate *pe pielea umană* (a cadavrului sau a persoanei în viață). Specificul cercetării este determinat, în special, de dificultățile generate, pe de o parte, de plasticitatea caracteristică a pielii umane, iar, pe de altă parte, de procesele patologice care au loc în tegument, de natură să conducă la deformarea urmei și, bineînțeles, la dispariția

³ În afara untului, ciocolatei sau brânzei, urmele de dinți au fost descoperite pe sandwich-uri, salam, friptură, pateu, prăjituri, jeleuri ș.a.

treptată, ceea ce reclamă urgența în măsurarea și fixarea fotografică⁴. În aceste cazuri, impresiunile de comparație se prelevă pe *hârtie de filtru* sau *sugativă*, pe suporturi cu un grad de plasticitate relativ apropiat pielii umane (parafina, ceara dentară etc.).

Expertiza traseologică a urmelor de dinți poate fi completată cu expertize medico-legale, în general, necesare stabilirii transformărilor produse în profunzimea țesuturilor corpului.

3. Cercetarea urmelor de buze

Importanța urmelor de buze în cercetările criminalistice a fost pusă în evidență prin numeroase cercetări întreprinse atât în țara noastră, cât și în străinătate, cercetări prin care s-a demonstrat fundamentul științific al identificării și pe baza acestor categorii de urme⁵.

Cu tot scepticismul manifestat de o parte dintre autorii de specialitate, în prezent se poate susține că, prin particularitățile anatomice și prin unicitatea dispunerii și a formei papilelor sau șanțurilor coriale, este posibilă identificarea certă a unei persoane.

Alte elemente de identificare privesc unghiurile comisurale, gropița mediană, tuberculul buzei superioare.

Rezervele manifestate în privința posibilităților de identificare - întru-câtva justificate - au fost determinate de modificările firești pe care le pot traversa buzele, prin trecerea timpului, cauzate de afecțiuni patologice sau de unele leziuni. Dincolo de această realitate, trebuie avută în vedere stabilitatea desenelor coriale și, mai ales, faptul că cercetarea de identificare se face, în majoritatea cazurilor, la un interval scurt de timp din momentul identificării, când buzele nu pot suferi, practic, nicio modificare de ordin calitativ. Din acest punct de vedere, trebuie să ne raportăm la principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare.

Papilele sau șanțurile coriale nu trebuie confundate cu crestele papilare, natura lor fiind cu totul alta. Mecanismul de formare a urmei prezintă anumite diferențieri: o urmă de mână se formează, în principal, prin depunerea transpirației secretate de piele prin orificiile sudoripare, în vreme ce urma buzelor ia naștere prin depunerea în primul rând a altor substanțe.

În mod firesc, *urmele de buze* se formează la contactul acestora cu diverse obiecte, prin depuneri de natură biologică (salivă), alimentară (grăsimi, sosuri, sucuri) și cosmetică (rujuri, vaselină). Urmele se prezintă sub formă statică sau

⁴ L. Boboș, *Identificarea persoanei după urmele de dinți*, în culegerea „20 de ani de expertiză criminalistică”, p. 167; W. Harvey, în *Dental Identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimpton, Londra, 1976, p. 147, precizează faptul că la o oră după mușcătură pielea poate să-și revină cu cca 15 mm, iar la 24 ore cu cca 20 mm.

⁵ I.R. Constantin, Gh. Niță, Gh. Bratu, în *Tratat practic de criminalistică*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1976 vol. I, p. 158, și vol. II, p. 60.

dinamică, pentru identificare fiind realmente utile urmele statice. De asemenea, ele se pot prezenta sub formă vizibilă sau latentă și, în majoritatea cazurilor, numai ca urme de suprafață. Urmele de adâncime nu se pot forma decât în condiții excepționale, fără a avea o utilitate deosebită în individualizare, din cauza deformării la care sunt supuse buzele prin presare. De altfel, această deformare se întâlnește frecvent și în cazurile obișnuite, aspect care nu trebuie omis la examinările comparative.

3.1. Cercetarea la fața locului a urmelor de buze

O astfel de cercetare necesită o căutare atentă și exigentă, întrucât ele se pot întâlni nu numai pe obiectele cu care vin în contact firesc (pahare, căni, tacâmuri, port-țigaret, pipă), dar și pe alte obiecte, inclusiv pe îmbrăcăminte. Iată de ce nu trebuie neglijată căutarea lor chiar și pe hainele persoanelor suspecte, mai ales dacă din modul de săvârșire a infracțiunii rezultă posibilitatea unui contact fizic între victimă și agresor, cum ar fi, de exemplu, în cazurile de omor, de viol, de tâlhărie, de incest ș.a.

Procedeele de *revelare* și *fixare* a urmelor de buze sunt, în principiu, similare cu cele ale urmelor crestelor papilare de pe mâini și picioare. Cu toate acestea, sunt evitate metodele cu caracter așa-zis „distructiv” de revelare a urmelor latente de buze cu substanțe chimice sau fizice, în primul rând pentru a menține intactă posibilitatea efectuării și a unui examen serologic sau chimic al substanței depuse în urmă (salivă, alimente, cosmetice).

De aceea, revelarea urmelor latente constă într-o fotografiere, prin procedeul reflexiei sau prin transparență, dacă suportul pe care au fost descoperite urmele este transparent. În acest mod nu este înlăturată posibilitatea determinării grupei de sânge, a altor elemente de natură chimică și bacteriană, apte să servească la restrângerea cercului persoanelor bănuite, deci la identificări de gen sau de grup.

Interpretarea la fața locului a urmelor de buze, în coroborare și cu alte date obținute din cercetare, servește la clasificarea modului de desfășurare a unor acțiuni, la succesiunea acestora, la stabilirea cu o anumită aproximație a vârstei, a sexului persoanei creatoare de urme, la raporturile acesteia cu persoana implicată în infracțiune.

3.2. Expertiza criminalistică a urmelor de buze

Expertiza urmelor labiale poate să dea răspunsuri privind natura umană sau animală a urmelor, mecanismul de formare, vechimea urmei, vârsta, sexul și tipul antropologic aproximativ al individului, care dintre buze (superioară sau inferioară) a lăsat urma și dacă aceasta prezintă suficiente elemente de identificare. De asemenea, se pot stabili natura substanțelor existente în urmă, precum și prezența altor categorii de urme pe obiectul examinat, cum sunt, de exemplu, urmele de mâini.

În ipoteza în care expertului i se pun la dispoziție modele de comparație sau i se indică persoanele suspecte, pentru luarea impresiunilor de comparație, specialistul poate să stabilească identitatea sau neidentitatea persoanei presupuse a fi creat urma. Totodată, se pot face determinări comparative privind grupa de sânge și natura produsului cosmetic.

Obținerea modelelor de comparație se face potrivit specificului acestor categorii de urme. Astfel, se obțin mai multe modele de comparație, atât pe suporturi, apropiate calitativ sau similare cu obiectul purtător de urmă, cât și pe lamele de sticlă. Pentru analizele serologice, saliva se prelevă prin mușcarea unei bucăți de hârtie de filtru. Urmele formate de buze rujate se compară cu impresiuni formate pe coli albe de bună calitate.

Expertiza genetică destinată stabilirii *profilului ADN*, asupra căreia atragem atenția, se poate face paralel cu expertiza clasică traseologică, având însă prioritate pentru prevenirea unei eventuale alterări a produsului biologic (saliva) din urma de buze.